

REJESTR DOTYCZY:Nr. rejestracyjny

BETLEY Jan Andrzej

z d.

s/c i

z d.

ur. Lat 64 w

kraj:

zm. 11.2.1991 w Edynburg

kraj:

pochowany Edynburg

Dane personalneHistorykżołnierz NSZ i 2 KorpusuŹródła i bibliografia

Tydzień Polski 2.3.1991 - nekrolog

Dziennik Polski 14.3.1991- "

T.P. 23.1991

Ś. † P.

JAN ANDRZEJ BETLEY

powstaniec warszawski, żołnierz 2 Korpusu, dr historii, autor książki „Belgium and Poland 1830”, wykładowca na uniwersytetach w Indiach, Holandii i Nigerii. Zmarł nagle w Edynburgu 11 lutego 1991 r. w wieku 64 lat i tam został pochowany.

Msza św. w Jego intencji zostanie odprawiona w piątek 8 marca 1991 w kościele Św. Andrzeja Boboli w Londynie, o godz. 19. Wieloletniego Przyjaciela żegnają

MARIA I ZBIGNIEW SIEMASZKO

2155/2/66

J.P. 14.3.1991

Ś. † P.

JAN ANDRZEJ BETLEY

Doktor nauk humanistycznych, b. wykładowca uniwersytecki. Żołnierz Narodowych Sił Zbrojnych, uczestnik Powstania Warszawskiego. Zmarł nagle w Edynburgu 11 lutego 1991.

Z wielkim żalem żegnają Go przyjaciele

HALINA I STANISŁAW BÓBR-TYLINGO
NINA I BOGDAN DERYNG

2191/1/26

C u r r i c u l u m V i t a e

Jan Andrzej BETLEY permanent address: 11 Danube Street, Edinburgh 4,
Scotland, UK
current address: c/o Faculty of Economics, University
of Benghazi, P.O. Box 1308, Benghazi, Libyan Arab
Republic
112 Meadvale Rd Ealing London W5

Schools

Grammar School, Poland, 1938-44

Military Service

Polish Forces in Poland, Germany/PoW/, Italy, and
Great Britain, 1944-47

Undergraduate Studies

History, University of Nijmegen, Holland, 1947-51

Postgraduate Studies

M.A. in History, University of Bristol, England,
1951-54; History Drs. University of Nijmegen, Holland
Subsidiary: sociology, politics 1956-57
Dr. Phil., Univ. of Nijmegen, 1957-60

Teaching Experience

Grammar Schools, Holland & England, 1955-60

University of Toronto, Canada, sessional appointment,
1960-61

University of Delhi, India, Visiting Lecturer, 1961-63

Ahmadu Bello Univ., Lecturer, 1963-66, Nigeria

University of Wales at Bangor, UK, Temp. Lecturer,
1967/I-IX/

University of Ibadan, snr. Lecturer, Nigeria, 1967-72

Subjects Taught

Survey of European History, IX - XX Century

History of Europe, 1780-present

History of Europe, XVI - XVIII Century

Africa in International Diplomacy, 1880-1914

History of Russia, 1689-1953

Publications

Belgium and Poland in International Relations 1830-1831, The Hague: Mouton, 1960.

"S Szole Regozinski and the Colonial Rivalry in the
Cameroons," Journal, Historical Society of Nigeria,
V, 1969.

with R.J. Gavin, The Scramble for Africa Documents
on Berlin West. Africa Conference, 1884-85, Ibadan:
Ibadan University Press, 1973.

"Unity and Disintegration in Nigeria" (in Flemish),
De Maand, February 1967, Brussels.

"Nigeria, Africa, and the Wider World", (in Polish),
Przeqlad Powszechny, London, June/July, 1969.

Membership of Learned Societies

The Polish Society of Arts & Sciences Abroad, elected
in 1957, fellow, 1972; the Polish Historical Society
in UK; The American Hist. Assoc., 1960-67; Thijmge-
nootschap of the Netherlands, 1960-73; The Hist.
Society of Nigeria.

Conferences Attended

H.S.N. Annual Conf., 1967-71; The XII International
Congress of Historical Sciences, Vienna, 1965; Amer-
ican Hist. Assoc. Annual Convention, 1960.

Languages

Polish; English; French; Dutch; German; Italian

Ś.P. JAN ANDRZEJ BETLEY

Dnia 11 lutego 1991 roku zmarł w Edynburgu ś.p. dr Jan Andrzej Betley, jeden z najbardziej znanych polskich historyków swego pokolenia za granicą.

Urodzony w Warszawie 1.10.1926 r., pochodził ze starej warszawskiej patriotycznej rodziny inteligenckiej o węgierskim nazwisku i tradycjach chrześcijańsko narodowych.

Powstaniec warszawski w 1944 r., żołnierz gen. Andersa w II Korpusie we Włoszech w 1945 r., po zakończeniu wojny studiuje w W. Brytanii (gdzie osiąga *M.A. in History* na uniwersytecie w Bristolu w 1954 r.) i w Holandii, gdzie na uniwersytecie w Nijmegen uzyskuje tytuł *Hist. Drs.* w 1957 r. a formalny doktorat: *doctor van letterenen wijsgeerte* (dr fil.) w 1960, już będąc od wielu lat wykładowcą.

W latach 1957-1973 wykłada jako *lecturer, visiting lecturer, senior lecturer* na uniwersytetach w Kanadzie, Indiach, Wielkiej Brytanii i Nigerii.

W pełni kariery uniwersyteckiej — jako *senior lecturer* na najstarszym nigeryjskim uniwersytecie w Ibadanie — gdy był najpoważniejszym kandydatem na katedrę historii w jednym z uniwersytetów w tym kraju, ciężka choroba uniemożliwiła mu dalszą karierę pedagogiczną.

Po długiej hospitalizacji i dalszej tragedii — ciężkiej długoletniej choroby jego pierwszej żony Catriony Anderson (*lecturer in English* i tłumaczka literatury polskiej), zakończonej jej śmiercią — dopiero pod koniec lat siedemdziesiątych wraca do pracy naukowej.

Publikuje krótsze prace i recenzje w zagranicznych periodykach historycznych, przeszukuje różne archiwa, mało znane polskim historykom, próbuje dotrzeć do archiwów tureckich, bierze udział w konferencjach i sympozjach historycznych na zagranicznych uniwersytetach i pod koniec życia pracuje w holenderskim archiwum królewskim, przygotowując wydanie nigdzie dotąd nie opublikowanych listów między królem Wilhelmem I Oranje-Nassau i jego synem, późniejszym królem Wilhelmem II. Dobra znajomość języków ułatwia mu korzystanie z archiwów angielskich, francuskich, holenderskich, niemieckich a nawet (z pomocą kolegów) tureckich i węgierskich, nie mówiąc o nigeryjskich i kameruńskich.

Niezlomny patriota, nie chciał odwiedzać PRL, aby (jak mówił) nie psuć sobie obrazu Polski wyniesionego z kraju w 1944 roku. Sytuację krajową znał jednak dość dobrze, gdyż druga jego żona, b. lektorka Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, Allison (córka pisarza Erica Linklatera), znana malarka i działaczka Amnesty International i Scottish-Polish Society, odwiedziła Polskę kilka razy i przez swe świetne reportaże w prasie szkockiej szerzyła znajomość spraw polskich. Dopiero w tym roku wybierał się do wolnej już Polski, lecz nagły wylew krwi przeciął jego życie.

"Magnum opus" Betleya to znakomita monografia: *Belgium and Poland in International Relations 1830-1831*, The Hague 1960, Mouton & Co (będąca rozszerzoną pracą doktorską) o roli powstania listopadowego w wypadkach, które doprowadziły do stworzenia niepodległej Belgii.

Z okresu pracy Betleya w Nigerii pochodzą dwie magistralne prace, oparte na bogatym materiale źródłowym, niezbędne dziś dla historyków epoki kolonialnej w Afryce: *Stefan Szolc Rogozinski and the Anglo-German Rivalry in the Cameroons*, Journal of the Histor. Society of Nigeria, Ibadan, V, 1969, opublikowana też później po polsku (z małymi zmianami) pt. *Podróż Rogozińskiego i konflikt kolonialny w Kamerunie w latach 1884-85*, Teki Historyczne, Londyn, XVI, 1969-71 i *The Scramble for Africa* (wspólnie z prof. R.J. Gawinem) *Documents on the Berlin West Africa Conference 1884/85*, Ibadan Univ. Press 1973, dziś klasyczny podręcznik uniwersytecki — nie tylko na uniwersytetach nigeryjskich.

Z krótszych prac należy wymienić: *Niektóre angielskie i holenderskie polonica doby powstania listopadowego*, Rocznik PTNO, VII, Londyn 1957; *An Early XIX Century Polish Traveller in India* (Wł. Małachowski), India, Bombay 1978, vol. XV; *L'insurrection polonaise de 1830 et la Belgique w Pologne; L'insurrection de 1830-1831. Sa réception en Europe.*, ed. Daniel Beauvois, Lille 1982, Presses univ. de Lille; Recenzja z *Republic of Nobles. Studies in Polish History to 1864*, Cambridge Univ. Press 1982, zamieszczona w *Irish Slavonic Studies*, IV, Belfast 1983.

Oddana do druku ostatnia praca Betleya nosi tytuł *Ik zal handhaven* — motto dynastii Oranje-Nassau: "Je maintiendrai". Wykształcony na uniwersytetach zagranicznych Betley był historykiem na wskroś europejskim, który przedstawiał historię Polski nie w tradycyjnym "Słoń a sprawa polska" stylu, ale jako integralną część historii Europy, co budziło szacunek obcych historyków, traktujących go jako autorytet naukowy. Mimo słabego zdrowia i tragedii osobistych pracował niezmordowanie i wniósł znaczący wkład do znajomości historii XIX wieku i dobrze zasłużył się nauce polskiej.

F.J. Kapeliński